

OUDE GEVELANKERS TE NIEUWPOORT IN DE 17DE EN 18DE EEUW.

L. DEVLIEGHER^o

Tijdens de Eerste Wereldoorlog, op 8 augustus 1915, stelde P. Poulet, Minister van Wetenschappen en Kunsten, een "mission permanente" in voor de redding van het kunstpatrimonium in niet-bezet België¹. Aan het hoofd van deze zending werd de Brusselse architect Eugène Dhuicque (1877-1955), lid van het Brabants provinciaal comité van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, benoemd². De opdracht van de "mission Dhuicque" behelsde zowel het in veiligheid brengen van kunstvoorwerpen, archivalia en bibliotheken als het opmeten en fotograferen van gebouwen en meubilair. Samen met zijn medewerkers, de architecten Henry Lacoste, Servais Mayné en zijn broer Marcel Dhuicque en militair personeel, werd met veel energie begonnen aan de onoverzichtelijke opdracht, die de reddingsploeg elke dag voor nieuwe problemen stelde. In 1917 stelde E. Dhuicque een verslag op over het gepresteerde werk³. Nadat men met het werk in Lo en Veurne begonnen was, werd in september 1915 het arbeidsveld in twee sectoren verdeeld, met als centra Veurne en Poperinge. Vanaf december 1915 was men aan het werk in Ieper. In 1916 werkte men o.m. in Nieuwpoort. In het vermelde verslag van Dhuicque wordt dit als volgt vermeld: "Les ruines de Nieuport sont attentivement fouillées; une grande quantité de belles ancras en fer forgé sont enlevées des façades ainsi qu'un bas relief funéraire" (blz. 48).

^o Dr. in de kunstgeschiedenis, werkleider bij de Dienst voor Cultuur van de Provincie West-Vlaanderen; Ten Hove 17,8200 Brugge.

1. Over de "mission Dhuicque": L. DEVLIEGHER, *Het kunstpatrimonium in het frontgebied*, in *Stille getuigen 1914-1918* (catalogus), Brugge, 1964, blz. 55-73, 148-164; L. DEVLIEGHER en L. SCHEPENS, *Front 14/18*, Tielt-Den Haag, 1968 (inzonderheid blz 43-50); H. STYNEN, G. CHARLIER en A. BEULLENS, *Het verwoeste gewest 15/18*, Brugge, 1985.

2. E. Dhuicque had reeds een eerste ministeriële opdracht gekregen op 20 mei 1915 (hernieuwd op 29 juni 1915).

3. L. DEVLIEGHER en L. SCHEPENS, *Front 14/18*, blz. 46-49.

Het afnemen van de gevelankers gebeurde gedurende de maand september 1916, zoals te lezen staat op de twee bladen met tekeningen van 14 jaartalankers⁴. Hierna volgt de lijst van de weggenomen ankers.

1603 : Schipstraat 13	1642 : Schipstraat 61
1614 : Langestraat 31	1681 : Marktstraat 53
1623 : Langestraat 95	1698 : Langestraat 30
1625 : Recollettenstraat 16	1702 : Kokstraat
1629 : Langestraat 95	1703 : Ieperstraat 22
1629 : Schipstraat 11	1776 : Kaaistraat 2
1629 : Schipstraat 48	1786 : Kaaistraat 4

Deze smeedijzeren ankers aan de huisgevels verankerden de balklagen van het gebouw aan de buitenmuren ervan. Aan de gevel is van het ankersysteem enkel de verticale schieter of sleutel zichtbaar. Deze is geplaatst in het oog van het lange ankerveer dat doorheen de gevel gaat en genageld is op de zij- of bovenkant van de moerbalk. De schieter wordt in het oog vastgezet met een wig en heeft boven het oog een klein uitsteeksel waardoor de schieter niet naar beneden kan zakken. De schieter kan ook op een andere manier bevestigd worden. Hij bezit dan een opening waar het ankerveer doorheen steekt en er met een ijzeren pen vastgezet is of aan de voorkant een uitgesmede kop heeft. Op talrijke gevels zijn de ankers uitgesmeed tot jaarcijfers die het jaartal vormen waarin het huis opgetrokken werd. Ook te Nieuwpoort behoren de hier vermelde ankers tot het type jaartalankers. Verscheidene zijn daarenboven voorzien van sierlijke krullen, zoals ze o.m. ook uit Ieper⁵ en Diksmuide⁶ bekend zijn.

4. Op de bladen met tekeningen staat : "Ces ancras ont été enlevées en septembre 1916 par les soins du bataillon du génie de la 4 D.A. et confiées à la mission par le lieutenant-général Michel". De bladen zijn in het klein afgedrukt in H. STYNEN, e.a., *Het verwoeste gewest*, blz. 141.

5. L. DEVLIEGHER, *Gevelankers van Ieperse huizen*, in *Wevend aan het verleden. Liber amicorum O. Mus*, Veurne, 1992, blz. 91-104.

6. Tot vóór de Eerste Wereldoorlog waren verscheidene 17de-eeuwse gevels met versierde jaartalankers bewaard. De bekendste waren "De Vischmijn", Vismarkt 4 (1621) en "Den Papegaei", Grote Dijk 1 (1631).

De gevelankers werden, zoals vermeld, van de Nieuwpoortse gevels afgenomen in september 1916. Waarheen ze in veiligheid gebracht werden en wat er verder mee gebeurde, bleef onbekend. We weten niet of men in Nieuwpoort ooit geprobeerd heeft meer te weten te komen over de verdere lotgevallen van die ankers. Wat er ook van zij, in het stedelijk museum aldaar zijn geen oude gevelankers bewaard.

In 1969 hebben we ten behoeve van de provinciale inventarisatie van het kunstpatrimonium de oude gevelankers in het museum te Ieper laten fotograferen⁷. Ten behoeve van een artikel in "Wevend aan het verleden. Liber amicorum O. Mus" hebben we deze foto's vergeleken met drie reeksen tekeningen van oude Ieperse gevelankers, nl. deze van J. Coppieters (1866)⁸, A.-F. Donny (Brugge, Stadsarchief, hs. 45; ongeveer dezelfde tijd) en M. Dhuicque (Eerste Wereldoorlog). Voornamelijk met behulp van deze laatste tekeningen konden we de herkomst van talrijke ankers terugvinden.

Toch bleven nog talrijke ankers niet geïdentificeerd. Voor de vele op elkaar gelijkende sierankers was dit niet zo verwonderlijk, maar voor de cijferankers leek ons dit toch eigenaardig. Zonder veel hoop bekeken we vooroorlogse foto's van Diksmuide en Nieuwpoort. Van die laatste stad raadpleegden we ook de 14 tekeningen met jaartalankers van de "mission Dhuicque", die we indertijd gekregen hadden van E. Dufour, secretaris van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Tot onze verrassing stelden we toen vast dat talrijke foto's van "Ieperse" cijferankers overeenstemden met de Nieuwpoortse tekeningen. In totaal vonden we 33 afzonderlijke Nieuwpoortse ankers terug, waaronder zelfs de volledige data 1625, 1629 (2x) en 1698.

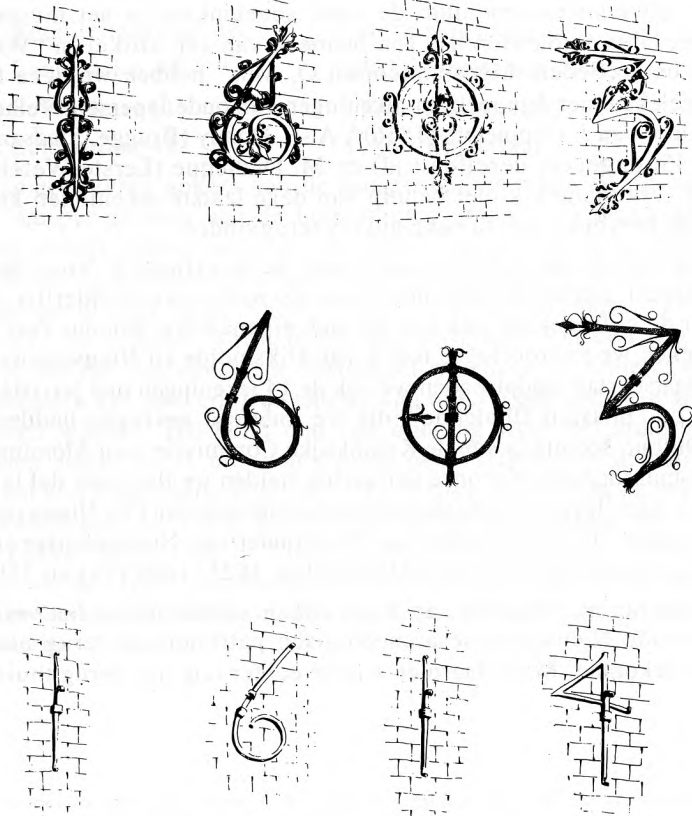
Zo zijn nu, na een driekwart eeuw enkele restanten van het verloren gewaande Nieuwpoortse archeologisch patrimonium terug aan het licht gekomen. Maar daarmee zijn ze echter nog niet terug thuis !

7. De foto's werden gemaakt door Arnoud Debonnet, tekenaar bij de Provinciale Dienst voor Cultuur.

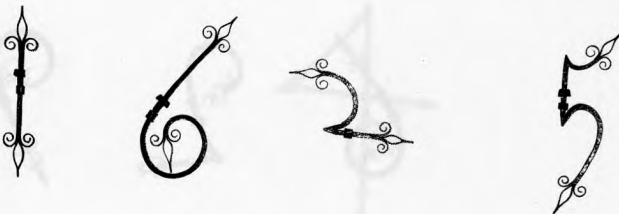
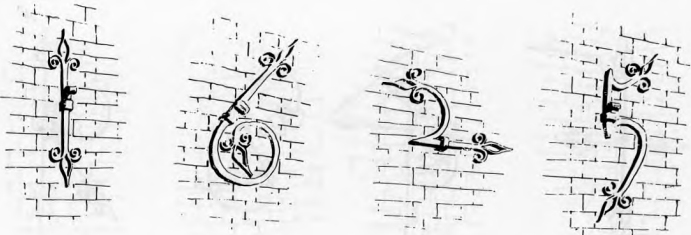
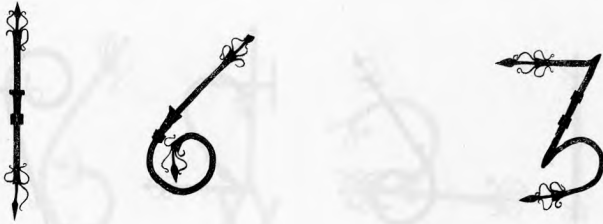
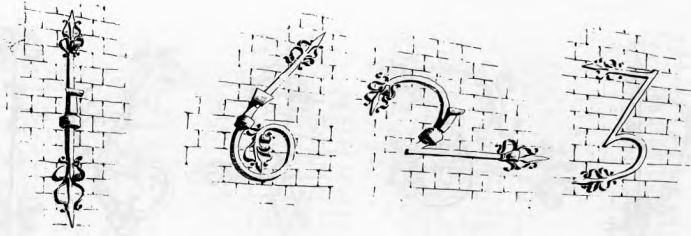
8. J. Coppieters, Anciennes clefs d'ancre de la ville d'Ypres, in *Bulletin des Commissions Royales d'Art et d'Archéologie*, 5 (1866), blz. 362-366 (met tekeningen van G. de Mazière).

AFBEELDINGEN

Op de afbeeldingen is van elk ankerjaartal bovenaan de tekening gegeven die de "Mission Dhuicque" in 1916 maakte, en onderaan de overeenstemmende foto's van de ankers die in de leperse musea bewaard zijn.

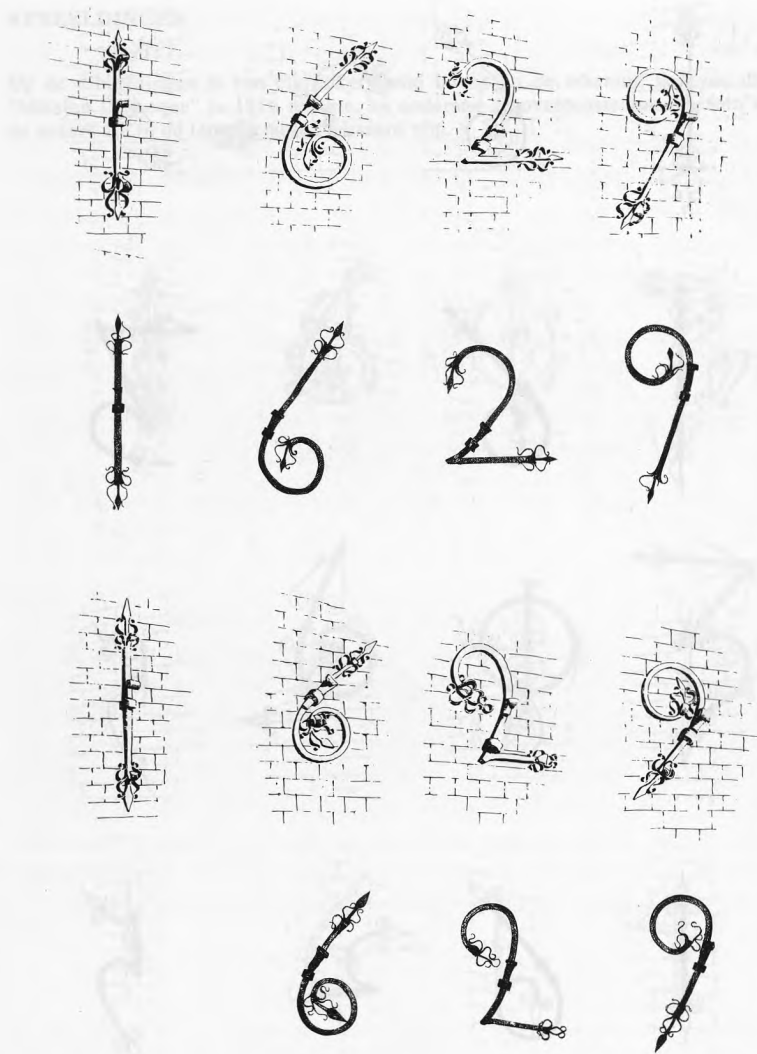

Schipstraat 13 (1603)
Langestraat 31 (1614)

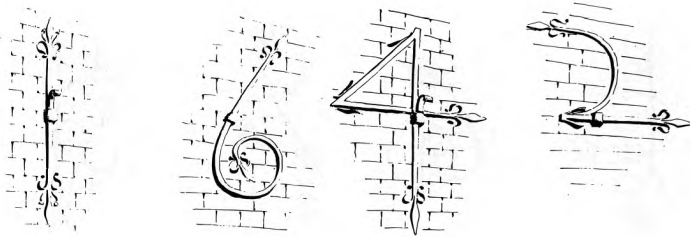
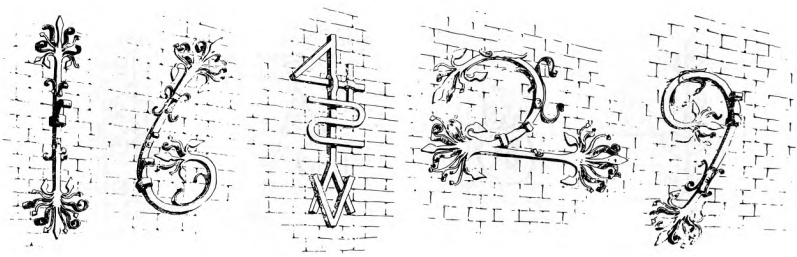

Langestraat 95 (1623)
Recollettenstraat 16 (1625)

Oude gevelankers te Nieuwpoort

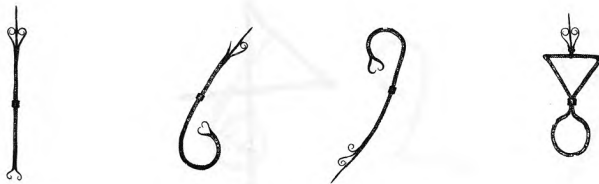
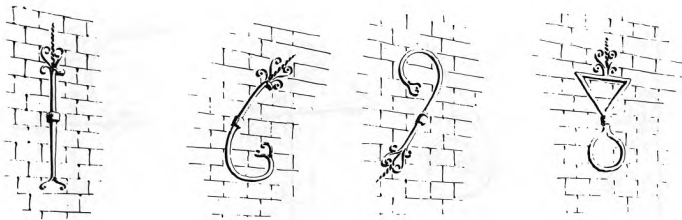
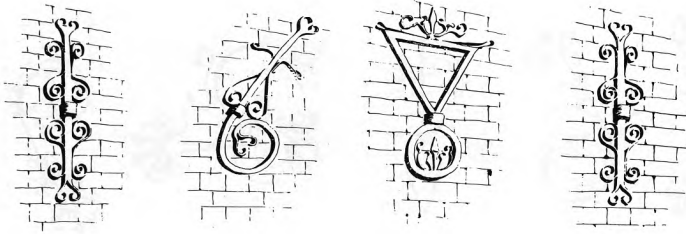
Langestraat 95 (1629)
Schipstraat 11 (1629)

Schipstraat 48 (1629)

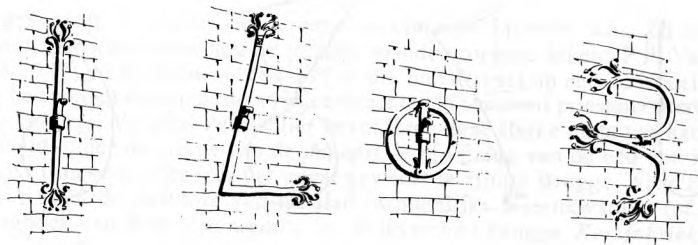
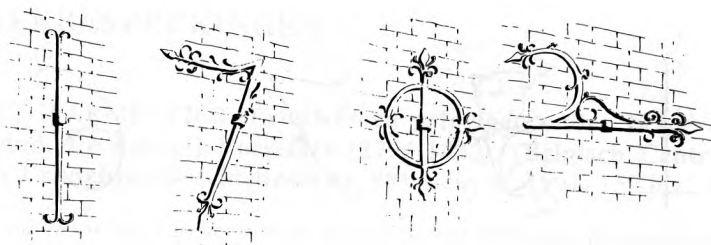
Schipstraat 61 (1642)

Oude gevelankers te Nieuwpoort

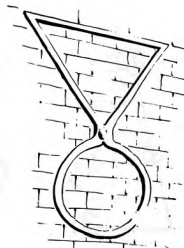
Marktstraat 53 (1681)
Langestraat 30 (1698)

Kokstraat (1702)
Ieperstraat 22 (1703)

Oude gevelankers te Nieuwpoort

Kaaistraat 2 (1776)

Kaaistraat 4 (1786)